

Norvegija gali didžiuotis savo sūnumis
Henriku Ibsenu, Edvardu Munchu ir geriausiu trilerių rašytoju Jo Nesbø.
NEW YORK TIMES

Jo Nesbø

Galvų medžiotojai

baltos lankos

J O N E S B Ø

GALVŲ MEDŽIOTOJAI

Iš norvegų kalbos vertė

Ugnius Mikučionis

baltos lankos

UDK 821.113.5-31
Ne-154

Versta iš:
Hodejegerne,
H. Aschehoug & Co.
(W. Nygaard), 2008

Antroji laida

This translation has been published with the financial support of NORLA.
Knygos leidimą parėmė NORLA.

2008 m., kai pirmą kartą buvo išleistas romanas *Galvų medžiotojai*, Jo Nesbø įkūrė Hario Hülės paramos fondą trečiojo pasaulio vaikų neraštingumui mažinti. Visos pajamos, gautos už knygos *Galvų medžiotojai* leidimus visais formatais, įskaitant ir pajamas už to paties pavadinimo filmą, skiriamos šiam fondui.

Redaktorė
Dalia Kizlienė

Maketuotoja
Eglė Jurkūnaitė

Viršelio dailininkas
Zigmantas Butautis

Šį leidinį draudžiama atgaminti bet kokia forma ar būdu, viešai skelbti, taip pat padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais (internete), išleisti ir versti, platinti jo originalą ar kopijas: parduoti, nuomoti, teikti panaudai ar kitaip perduoti nuosavybėn.

Draudžiama ši kūrinį, esantį bibliotekose, mokymo įstaigose, muziejuose arba archyvuose, mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais atgaminti, viešai skelbti ar padaryti visiems prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

ISSN 2029-2597

ISBN 978-9955-23-929-1

Copyright © Jo Nesbø, 2008

Published by agreement with Salomonsson Agency

© Ugnius Mikučionis, vertimas į lietuvių
kalbą, 2015, 2016

© Baltų lankų leidyba, 2016

Paslaugų sektorius

Gaivi išmetamųjų dujų sūruma rudens ore kėlė man asociacijas su jūra, naftos gavyba ir bendroju vidaus produktu. Įkypa saulės šviesa atspindėjo biurų pastatų stikluose ir metė ryškius stačiakampius saulės zuikučius ant to, kas kadaise buvo pramoninė teritorija. Dabar tai yra tarsi mikrorajonas su perdėtai brangiomis parduotuvėmis, perdėtai brangiais butais ir perdėtai brangiais perdėtai brangių konsultantų biurais. Iš ten, kur stovėjau, mačiau tris sporto klubus, kur visos vietos būna rezervuotos nuo ryto iki vakaro. Kažkoks vaikinys „Corneliani“ kostiumu ir madingais moksluotojo akiniais prasilenkdamas pagarbiai pasisveikino, o aš maloningai linktelėjau atsakydamas. Neturėjau supratimo, kas jis per vienas, žinojau tik tiek, kad jis tikrai bus iš kurios nors kitos darbuotojų atrankos agentūros. Galbūt „Edwardo W. Kelley“? Niekas kitas, tik galvų medžiotojai, pagarbiai sveikinas su galvų medžiotoju. Arba, trumpai tariant, niekas kitas nesisveikina, nes nežino, kas aš toks. Visų pirma, mažai bendrauju su žmonėmis, išskyrus savo žmoną Dianą. Antra, dirbu firmoje, kuri – kaip ir „Kelley“ – priklauso išskirtiniam sluoksniui,

tiems, kas vengia žiniasklaidos dėmesio, tiems, apie kuriuos tu, regis, nė nebūsi girdėjęs, kol nebūsi pakankamai kvalifikuotas, kad tiktum užimti vieną iš aukščiausios grandies vadovaujamyjū postų mūsų šalyje, o kai vieną gražią dieną tau paskambinsim, prisiminsi, kad kažkur lyg ir girdėjai skambant varpus: „Alfa“, iš kur aš žinau šitą pavadinimą? Gal buvo paminėtas per koncerno vadovybės posėdį, kai buvo skiriamas naujojo padalinio direktorius? Tad vis dėlto esi apie mus girdėjęs. Bet nieko konkretaus nežinai. Mat diskretiškumas yra mūsų svarbiausia dorybė. Ir vienintelė. Juk didžioji dalis, savaime suprantama, yra primityviausias melas, pavyzdžiui, kai antrojo interviu pabaigoje imu kartoti amžiną mantrą:

– Jūs – kaip tik tas žmogus, kurio ieškojau. Jūs idealiai tinkate šiam darbui. Aš ne tik taip manau, aš žinau. O tai reiškia, kad ir darbas jums idealiai tinka. Patikėkite manimi.

Kurgi ne. Netikėkite manimi.

Taip, spėjau, kad jis bus iš „Kelley“. Arba „Amrop“. Su tokiu kostiumu jis, šiaip ar taip, nepriklauso nė vienai iš tų didelių, nešaunių ir neišskirtinių kompanijų, kaip „Manpower“ ar „Adecco“. Bet nepriklauso ir nė vienai iš tų mikroskopinių, šaunių, pavyzdžiui, „Hopeland“, nes tada aš jį pažinočiau. Aišku, gali būti iš kurios nors didelės, vidutiniškai šaunios, tarkime, „Mercuri Urval“ arba „Delphi“, arba mažos, nešaunios, bevardės, kuri atrinkinėja vidurinės grandies vadovus ir tik retkarčiais gauna progą pasigalynėti su mumis, grandais. Paskui pralaimėję grįžta toliau ieškoti parduotuvių vedėjų ar vyriausiųjų buhalterių. Ir pagarbiai sveikinasi su tokiais kaip aš,

tikėdamiesi, kad kada nors juos prisiminsime ir pasiūlysimė pereiti pas mus.

Nėra jokių oficialių galvų medžiotojų reitingų, jokių reputacijos tyrimų, kaip kad nekilnojamojo turto agentų, nei verslo pobūvių su apdovanojimais metų guru, kaip kad TV ir reklamos srityse. Bet – mes žinome. Žinome, kam nėra lygių, kas gali mesti iššūkį, o ko laukia tik žlugimas. Žygdarbiai atliekami tyloje, o laidotuvės vyksta mirtinoje tyloje. Bet vaikas, kuris ką tik su manimi pasisveikino, žino, kad aš – Rogeris Braunas, galvų medžiotojas, nė karto neteikęs kandidato į postą, kurio šis nebūtų gavęs, esant reikalui – įgrūdantis kandidatą manipuliudamas, spausdamas, lauždamasis; užsakovai akiai pasitiki mano gebėjimu vertinti žmones ir į mano – ir tik į mano vieno – rankas nedvejodami atiduoda įmonės likimą. Kitaip tariant: ne Oslo uostų direkcija priėmė naują transporto skyriaus direktorių pernai, ne AVIS paskyrė Skandinavijos skyriaus vadovą ir jau juo labiau ne savivaldybės taryba paskyrė Sirdalio elektrinės vadovus. O aš.

Nusprendžiau įsidėmėti šį vaikina. GERAS KOSTIUMAS. ŽINO, KAM RODYTI PAGARBĄ.

Iš telefono automato prie „Narvesen“ kiosko paskambinau Uvei, tuo pat metu dirsdiodamas į mobilųjį telefoną. Aštuonios žinutės. Ištryniau jas.

– Turim kandidatą, – pasakiau, kai Uvė pagaliau atsiliepė. – Jeremijas Landeris, Monolito gatvė.

– Patikrinti, ar jį turim?

– Ne, žinau, kad turite. Jis pakviestas antro interviu rytoj. Nuo dvyliktos iki antros. Dvylika nulis nulis. Duok man valandą. Užsirašei?

– Aha. Dar kas nors?

- Raktai. „Sušis ir kava“ po dvidešimties minučių?
- Po pusvalandžio.

Grįsta gatve nužingsniavau link „Sušio ir kavos“. Toks grindinys kelia daugiau triukšmo ir labiau traukia purvą, be to, kainuoja brangiau už paprastą asfaltą, tačiau tikriausiai buvo pasirinktas dėl to, kad žmonės trokšta idilės, ilgisi kažko pirminio, kažko amžino ir tikro. Bent jau tikresnio nei visa šita aplinka, šitie miesto kulisai, kur kadaise veido prakaite buvo kuriami daiktai, kur užiantis ugnis ir sunkūs kūjo smūgiai gimdydavo produktus. Kaip tos praeities aidas liko espresso aparatų šnypštimas ir iš sporto klubų sklindantys metalo dunkstelėjimai. Nes tai – paslaugų sektoriaus triumfas prieš pramonės amžių, dizaino triumfas prieš būstų stygių, fikcijos triumfas prieš tikrovę. Ir man tai patinka.

Pažvelgiau į deimantinius auskarus, kuriuos buvau nužiūrėjęs juvelyrinių dirbinių parduotuvės vitrinoje priešais „Sušį ir kavą“. Dianai jie tobulai tiktų. O man reikėtų visišką bankrotą. Nuvijau tą mintį, perėjau gatvę ir įžengiau pro duris, kur, anot pavadinimo, gaminami sušiai, o iš tiesų tiesiog patiekama negyva žuvis. Užtat jų kavai nieko neprikiši. Kavinė buvo puspilnė. Čia sėdėjo lieknos ką tik treniruotę baigusios platininės blondinės, vis dar tebevilkinčios sportine apranga, nes joms į galvą nešautų nusimaudyti sporto klubo duše, kitų akivaizdoje. Tiesą sakant, keista, juk jos investavo krūvas pinigų į savo kūną – dar vieną fikcijos triumfą. Jos taip pat atstovavo paslaugų sektoriui, konkrečiai – patarnautojų gvardijai, aptarnaujančiai turtingus sutuoktinius. Kad nors šios moterys būtų kvaišos, – betgi jos studijavo teisę,

informatiką ar meno istoriją (tai priklausė prie grožio puoselėjimo), nesivaržydamos, kad visuomenė apmoka jų studijas, ir viskas tik tam, kad galiausiai taptų nepaprastai kvalifikuotomis barbėmis-namų šeimininkėmis, kurios štai sėdi čia ir viena kitai pasakojasi, kaip padaryti, kad *sugardaddy* nuolatos būtų nei per daug, nei per mažai patenkintas, nei per daug, nei per mažai pavyduliautų ir tik per plauką neprarastų savitvardos. Kol galiausiai gims vaikai ir jis bus visiškai supančiotas. Mat susilaukus vaikų viskas, be abejo, pasikeičia, valdžios santykis apsiverčia aukštyn kojomis, vyras iškastruojamas ir gauna matą. Vaikai...

– Dvigubą kortado, – užsisakiau ir atsisėdau ant kėdės prie baro.

Patenkintas stebėjau moterų atspindžius veidrodyje. Aš – laimingas vyras. Diana visiškai nepanaši į šias išmaniąsias tuščiagalves siurbėles. Ji turi viską, ko trūksta man. Atjautą. Empatiją. Lojalumą. Ūgį. Trumpai tariant, ji – graži siela gražiam kūne. Bet jos grožis – ne iš tų tobulųjų, jos proporcijos pernelyg savotiškos. Diana nutapyta mangos stiliumi kaip į lėles panašios japoniškos komiksų figūrėlės. Jos veidas mažas, su mažutėle siaura burna, maža nosimi ir didelėmis kiek nustebusiomis akimis, kurios jai pavargus kiek išsprogsta. Tačiau mano akyse kaip tik tie nukrypimai nuo normos pabrėžia grožį, daro jį stulbinantį. Taigi – kodėl ji pasirinko mane? Vairuotojo sūnų, ekonomikos studentą – kiek didesnių nei vidutiniai gabumų, kiek mažesnių nei vidutinės perspektyvų ir gerokai mažesnio nei vidutinis ūgio. Prieš penkiasdešimt metų metras šešiasdešimt aštuoni nebūtų reiškę, kad aš – žemaūgis, bent jau ne Europos mastu. O

šiek tiek pasidomėjus antropometrijos istorija galima sužinoti, kad vos prieš šimtą metų kaip tik metras šešiasdešimt aštuoni ir buvo vidutinis norvegų ūgis. Tačiau vėliau raida pakrypo ne mano naudai.

Sakykime, kad ji pasirinko mane proto aptemimo akimirką, bet nesuvokiama, kad tokia moteris kaip Diana – o ji galėjo gauti bet kokį vyrą, kokio tik būtų įsigeidusi, – kiekvieną rytą pabUSDavo ir norėdavo, kad ir šiandien jai priklausyčiau. Kas per nesuvokiamas aklumas neleido jai įžvelgti, koks aš apgailėtinas, kokia išdavikiška mano prigimtis, koks aš silpnas, kai susiduriu su pasipriešinimu, koks aš bukagalviškai nedoras, kai susiduriu su bukagalvišku nedorumu? Gal ji nenorėjo to matyti? Gal tik dėl klastūno įgūdžių tikrasis mano „aš“ palaimingai tūnojo šios meilės aklojoje zonoje? O ir vaiko jai padovanoti kol kas, žinoma, dar nesutikau. Kokią gi galią aš, tiesą sakant, turėjau šiam žmogaus pavidalo angelui? Pasak Dianos, jau per pirmąjį mūsų susitikimą aš pakerėjau ją paradoksaliu arogancijos ir saviironijos mišiniu. Susipažinome per skandinavų studentų vakarėlį Londone, ir iš pirmo žvilgsnio man pasirodė, kad Diana kaip tik tokia kaip tos, sėdinčios čia, – blondinė gražuolė skandinavė iš vakarinės Oslo dalies, pasaulinėje metropolijoje studijuojanti meno istoriją, retsykais padirbanti modeliu, nusistačiusi prieš karą ir skurdą ir dievinanti vakarėlius bei visokias linksmybes. Prireikė trijų valandų ir pustuzinio buteliukų „Guinness“, kol supratau klydęs. Visų pirma ji nuoširdžiai, kone fanatiškai, domėjosi menu. Antra, ji gebėjo aiškiai išreikšti savo pasipiktinimą, kad priklauso sistemai, kariaujančiai prieš tautas, kurios nenori sutapti su Vakarų kapitalizmu. Ne kas kitas, o Diana paaiškino

man, kad išsivysčiusios valstybės nors ir teikia pagalbą trečiojo pasaulio šalims, vis tiek visada pelnėsi ir tebesipelno jas išnaudodamos. Trečia, ji suprato humorą, mano humorą, o be šito toks vyrukas kaip aš neturėtų nė menkiausių šansų susirasti aukštesnę nei metro septyniasdešimties paną. Ketvirta – ir man tai, be abejonės, buvo lemiamas dalykas, – Dianai sunkiai sekėsi kalbos, bet ji pasižymėjo puikiu loginiu mąstymu. Angliškai kalbėjo, švelniai pasakius, ne itin taisyklingai ir juokdamasi man pareiškė, kad jai nė mintis nešautų mėginti laimę su prancūzų ar ispanų kalbomis. Tada paklausiau, gal jos smegenys – vyriškos ir gal ji mėgstanti matematiką? Ji tik gūžtelėjo pečiais, bet neatlyžau – papasakojau apie testus, kuriuos „Microsoft“ taiko per pokalbius dėl darbo: kandidatų prašoma ekspromtu iš anksto nesiruošus išspręsti tam tikrą uždavinį.

– Esmė – ne tik pamatyti, ar kandidatas pajėgs išspręsti uždavinį, ne mažiau svarbu ir pažiūrėti, kaip jis ieškos sprendimo.

– Nagi nagi, – tarė ji.

– Pirminiai skaičiai...

– Pala! Primink, kas tie pirminiai skaičiai?

– Skaičiai, kurie dalijasi tik iš vieneto ir iš savęs.

– Ak, taip, – jos žvilgsnis vis dar neapsiblausė, kaip dažnai nutinka moterims, vos tik pokalbyje paminimi skaičiai, o aš kalbėjau toliau:

– Pirminiai skaičiai dažnai būna du vienas po kito einantys nelyginiai skaičiai. Pavyzdžiui, vienuolika ir trylika. Septyniolika ir devyniolika. Dvidešimt devyni ir trisdešimt vienas. Aišku?

– Aišku.

– Ar yra atvejų, kur trys iš eilės einantys nelyginiai skaičiai būtų pirminiai?

– Tik vienas, trys, penki ir trys, penki, septyni. O daugiau, savaime suprantama, ne, – atsakė ji, keldama prie lūpų alaus bokalą.

– O? Kodėl taip?

– Kvaila mane laikai? Penkių skaičių sekoje vienas iš nelyginių skaičių būtina dalysis iš trijų. O vienintelis pirminis skaičius, besidalijantis iš trijų, ir yra trys. Taigi gali būti tik dvi pirminių skaičių sekos, kurias sudarytų trys iš eilės einantys nelyginiai skaičiai, tos, kuriose vienas iš skaičių ir yra trys. Toliau.

– Toliau?

– Taip, tai koks gi tas loginis uždavinys? – ji nugėrė gerą gurkšnį iš bokalo ir žvelgė į mane su nuoširdžiu lūkestingu smalsumu. „Microsoft“ kandidatams duodavo tris minutes, kad pateiktų tą paaiškinimą, kurį ji man pateikė per tris sekundes. Su tokia užduotimi susidoroja vidutiniškai penki žmonės iš šimto. Manau, kad kaip tik tada ją ir įsimylėjau. Šiaip ar taip, atsimenu, kad ant servetėlės užsirašiau: PRIIMTA.

Žinojau, kad privalau pasiekti, jog ji mane įsimylėtų čia ir dabar, kol mes taip sėdime, žinojau, kad vos tik pakilsiu, kerai išsisklaidys. Tad šnekėjau ir šnekėjau. Prišnekėjau iki metro aštuoniasdešimt penkių. Ką moku, tai moku. Bet ji pertraukė mane kaip tik tada, kai buvau aukštumoje:

– Mėgsti futbolą?

– O... o tu? – paklausiau užklyptas.

– Rytoj QPR žaidžia lygos taurės rungtynes su „Arsenalu“. Domina?

– Žinoma, – atsakiau. Ir, be abejo, turėjau omenyje, kad mane domina ji, futbolui aš visiškai abejingas.

Diana ryšėjo šaliką mėlynais dryžiais ir iki užkimimo rėkė rudeninėje Londono migloje Loftus Roude, o didysis brolis „Arsenalas“ trypte sutrypė jos vargšiukę komandą „Queens Park Rangers“. Aš susižavėjęs stebėjau aistringą jos veidą, tačiau apie rungtynes atsimenu tik tiek, kad „Arsenalas“ žaidėjai vilkėjo gražia balta ir raudona apranga, o QPR apranga buvo balta su mėlynais dryžiais ir dėl to futbolininkai atrodė it bėgiojančios cukrinės lazdelės.

Per pertrauką paklausiau, kodėl ji palaikanti tokius juokingus nykštukus kaip QPR, užuot palaikiusi tokią rimtą, pergalingą komandą kaip „Arsenalas“.

– Nes jiems manęs reikia, – atsakė ji. Rimtai. *Jiems manęs reikia*. Jaučiau, kad šiuose žodžiuose slypi man visiškai nesuvokiama išmintis. Paskui Diana nusijuokė kiek gurguliuojančiu juoku ir ištuštino plastikinį alaus bokalą. – Jie kaip bejėgis kūdikis. Pažiūrėk į juos. Jie tokie *mieli*.

– Su šliaužtinukais, – tarčiau. – Taigi. „Leiskite mažutėliams ateiti pas mane“ – toks tavo gyvenimo šūkis?

– Hm, – atsakė ji, pakreipdama galvą ir su plačia šypsena nužvelgdama mane iš viršaus. – Gal taip ir bus.

Ir mes juokėmės. Garsiai, išlaisvinančiai.

Kaip baigėsi rungtynės, neprisimenu. Tiksliau – taip, prisimenu. Bučiniu prie griežto mūrinio mergaičių pensionato Šeperdz Buše. Ir vieniša bemiege naktimi, man beprotiškai sapnuojant atmerktomis akimis.

Po dešimties dienų aš iš viršaus žiūrėjau į jos veidą mirguliuojančioje šviesoje, krintančioje nuo žvakės, įstatytos į vyno butelį ant jos naktinio stalelio. Mudu pirmąkart mylėjomės, Diana buvo užsimerkusi, kaktoje

išryškėjo kraujagyslė, veido išraiška mainėsi nuo pykčio iki skausmo, o klubai kaip pašėlę pliekėsi į manuosius. Su tokia pat aistra ji stebėjo ir savojo QPR iškritimą iš lygos taurės. Paskui pasakė įsimylėjusi mano plaukus. Tie žodžiai lydi mane visą gyvenimą, tačiau tuomet atrodė, kad girdžiu juos pirmą kartą.

Praėjo šeši mėnesiai, kol prisipažinau jai, kad tai, jog mano tėvas dirba diplomatiniam korpuse, dar nereiškia, kad jis – diplomatas.

– Vairuotojas, – pakartojo ji. – Vadinasi, galės pasiskolinti ambasadoriaus limuziną ir parvežti mus iš bažnyčios?

Nieko neatsakiau, bet kitą pavasarį veikiau iškilmingai nei pompastiškai susituokėme Šv. Patriko bažnyčioje Hamersmite. Pompastikos nebuvo todėl, kad įkalbėjau Dianą surengti vestuves be giminaičių ir draugų. Be tėvo. Tik mudu, tyri ir nekalti. Iškilmingumą užtikrino Diana, švytinti kaip dvi saulės ir mėnulis. Atsitiktinumas lėmė, kad tą popietę QPR pakilo lentelėje, ir taksi automobilis link jos namų Šeperdz Buše slinko per šventišką į cukrinukus panašių transparantų ir vėliavų eiseną. Visa buvo džiaugsmas ir linksmybės. Tik mums grįžus į Oslą Diana pirmąkart prakalbo apie vaikus.

Dirstelėjau į laikrodį. Uvė jau turėtų būti čia. Pakėliau akis į veidrodį virš baro ir sutikau vienos blondinės žvilgsnį. Žiūrėjome vienas į kito atspindį kaip tik tiek, kad norint būtų galima neteisingai suprasti. Graži kaip pornožvaigždė, geras plastikos chirurgo darbas. Tačiau nenorėjau. Taigi mano žvilgsnis nuklydo toliau. Juk kaip tik taip prasidėjo mano vienintelis gėdingas nuotykis – nuo mažumėlę per ilgo akių kontakto. Pirmasis spektaklio veiksmas įvyko galerijoje. Antrasis – čia, „Sušyje ir kavoje“.

Trečiasis – butuke Eilerto Sundto gatvėje. Bet dabar Lotė buvo jau užverstas lapas, ir tai niekada, niekada nepasikartos. Mano žvilgsnis klaidžiojo toliau po patalpą ir sustojo.

Uvė sėdėjo prie stalelio šalia durų.

Apsimetė skaitęs *Dienos verslą*. Jau pati mintis kelia juoką. Uvė Kjikerudas ne tik nė kiek nesidomėjo akcijų kursais ir jokiais vadinamosios visuomenės įvykiais, jis vargiai temokėjo skaityti. Ar rašyti. Vis dar prisimenu jo paraišką į apsaugos viršininko postą, – joje buvo tiek rašybos klaidų, kad kvatojauši iš širdies.

Nuslydau nuo baro kėdės ir priėjau prie jo stalelio. Jis buvo sulankstęs *Dienos verslą*, aš smakru parodžiau į laikraštį. Uvė šyptelėjo, perleisdamas jį man. Tylomis pažėmiau laikraštį ir grįžau į savo vietą prie baro. Po minutės išgirdau kažką išeinant pro duris, ir kai vėl mečiau akį į veidrodį, Uvės Kjikerudo nebebuvo. Atsiverčiau puslapius su akcijų kursais, sauja nepastebimai sugniaužiau ten įdėtą raktą ir įsikišau į kišenę.

Kai grįžau į darbą, mobiliajame telefone laukė šešios SMS žinutės. Penkias ištryniau neskaitęs ir perskaičiau tą, kuri buvo nuo Dianos:

Nepamiršk vernisažo, mylimasis, tu – mano sėkmės talismanas.

Ji įterpė šypsniuką su saulės akiniais, vieną iš įmantrybių, įdiegtų „Prados“ telefone, kurį šią vasarą padovanojau jai trisdešimt antrojo gimtadienio proga.

– Tokio labiausiai ir norėjau! – pasakė ji, išvyniojusi dovaną.

Tačiau mudu abu žinojome, ko ji nori labiausiai. To, ko aš duoti negaliu. Ir vis dėlto ji pamelavo ir pabučiavo mane. Ko daugiau norėti iš moters?